

LES VIII

8.1 Inleiding

We vervolgen met de onvoltooid verleden tijd van het werkwoord. Deze tijd wordt gevormd door bepaalde uitgangen achter de stam te plaatsen. Ook komt er een $\acute{\epsilon}$ - voor de stam, een zogenaamd augment. Wanneer de stam met een medeklinker begint, komt het augment gewoon voor de stam. Dit kunt u zien in onderstaande voorbeelden.

8.2 Voorbeelden uit het Nieuwe Testament met vormen van de o.v.t.

N.B. Wij geven u uitleg bij werkwoordsvormen, tenzij het een o.t.t. betreft. Deze tijd is immers al behandeld. Wij geven dan alleen het werkwoord waar de vorm van komt, met betekenis. Zo ziet u in het eerste voorbeeld de vorm $\mu\eta\mu\omicron\nu\epsilon\upsilon\epsilon\tau\epsilon$. Wij geven in de derde kolom $\mu\eta\mu\omicron\nu\epsilon\upsilon\omega$ - ik herinner mij, aangezien $\mu\eta\mu\omicron\nu\epsilon\upsilon\epsilon\tau\epsilon$ een regelmatige o.t.t. (2de p. mv.). Wij doen dus steeds een beroep op kennis uit vorige lessen!

N.B. In de lessen 8 tot 21 worden de accenten op de Griekse woorden geplaatst. Deze hebben bijna nooit een grammaticale invloed. Ver voor Christus waren ze van belang voor de uitspraak (een soort zingende toon; vgl. Chinees). Maar het Koinè in de tijd van Christus kende al de klemtoon. Het is om u eraan te doen gewennen, omdat ze voorkomen in Griekse bijbels.

οὐ μνημονεύετε ὅτι ἔτι ὡν πρὸς ὑμᾶς ταῦτα ἔλεγον ὑμῖν;	Herinneren jullie je niet dat ik nog bij jullie zijnde deze dingen heb gezegd tot jullie? (2 Thess. 2: 5)	$\mu\eta\mu\omicron\nu\epsilon\upsilon\omega$ - ik herinner me, ὅτι-dat, ἔτι- nog, ὡν- zijnde (1ste p. ev. mnl. dlw. o.t.t v. εἰμί- ik ben, het dlw. komt nog aan de orde), πρὸς- (+ 4de nv.) bij, ταῦτα- deze/ die dingen, ἔλεγον- 1ste p. ev./ 3de p. mv. o.v.t. v. λέγω- ik zeg (uit het zinsverband moet blijken welke persoon wordt bedoeld)
ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ὅτε ἦς νεώτερος, ἔζώννυες σεαυτόν	Voorwaar, voorwaar, Ik zeg je: toen je jonger was, gordde je jezelf. (Joh. 21: 18)	$\acute{\alpha}\mu\eta\nu$ -voorwaar, σοι- (3de nv.) jij, u, νεώτερος -jonger (vergelijkende trap), ἔζώννυες- 2de p. ev. o.v.t. v. ζωννύω- ik gord, σεαυτόν-(4de nv.) jezelf, uzelf
ἔλεγεν γὰρ ἐν ἑαυτῇ...	Want ze zei in zich- zelf.. (Matt. 9: 21)	$\acute{\epsilon}\lambda\epsilon\gamma\epsilon\nu$ - 3de p. ev. o.v.t. v. λέγω- ik zeg, ἐν- (+ 3de nv.) in, ἑαυτῇ- 3de nv. ev. vrl. v. ἑαυτῆς- zichzelf (Let op: van dit woord komt geen eerste naamval voor, ἑαυτῆς is een tweede naamval)
ἐπλέομεν εἰς Συρίαν	Wij voeren naar Syrië. (Hand. 21: 3)	$\acute{\epsilon}\pi\lambda\acute{\epsilon}\omicron\mu\epsilon\nu$ - 1ste p. mv. o.v.t. v. πλεω-ik vaar, εἰς- (+ 4de nv.) naar, Συρίαν- 4de nv. v. Συρία- Syrië

εἰ ἔχετε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐλέγετε ἄν...	Indien jullie geloof hebben als een mosterdzaadje, zou- den jullie zeggen... (Luc. 17: 6)	εἰ- als, indien, ἔχω- ik heb, πίστιν- 4de nv. ev. v. πίστις- geloof, ὡς- zoals, κόκκον- 4de nv. ev. v. κόκκος (mnl.)- zaadje, σιναπεως- 2de nv. ev. v. σίναπι (onz.)- mosterdplant, ἐλέγετε- 2de p. mv. o.v.t. v. λέγω- ik zeg, ἄν- geeft de o.v.t. bepaalde waarde, weer te geven met 'zouden'
οἱ Φαρισαῖοι ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς	De Farizeeën zeiden tegen de discipelen-- (Matt. 9: 11)	ὁ Φαρισαῖος- de Farizeeër, ἔλεγον- 3de p. mv. o.v.t. v. λέγω- ik zeg, μαθηταῖς- 3de nv. mv. v. μαθητήs (mnl.)- leerling, discipel

De uitgangen van de o.v.t. zijn dus:

ἐ--ον	ἐ--ομεν
ἐ--εs	ἐ--ετε
ἐ--ε[ν]	ἐ--ον

Merk op dat de 1ste p. ev. en de 3de p. mv. gelijk zijn aan elkaar!

8.3 Belangrijke vormen: de o.v.t. van λέγω

Wij geven u het rijtje van de o.v.t. van λέγω. Deze vormen komen veel voor!

ἔλεγον	ἐλέγομεν
ἔλεγες	ἐλέγετε
ἔλεγε(ν)	ἔλεγον

8.4 Het augment

Het augment is dus een voorvoegsel, bestaande uit één letter. Het augment komt voor de stam. U zag dat bij het werkwoord λέγω. De stam λεγ- krijgt het augment ervoor (ἐλεγ-) en daarna de uitgangen van de o.v.t. erachter. Zo ontstaan de vormen van de o.v.t. bij werkwoorden die met een medeklinker beginnen.

Wat gebeurt er nu met het augment, wanneer de stam van een werkwoord met een klinker begint? Wij nemen hiervoor als voorbeeld het veel voorkomende werkwoord ἀκούω- ik hoor. De stam is ἀκου-. Voor de eerste persoon enkelvoud van de o.v.t. krijgen we dus ἐ-ακου-ον. De ε- trekt nu samen met de ἀ- van de stam en wordt een η: ἤκουον. Ook wanneer een werkwoord met een andere klinker begint, vindt samentrekking plaats. Kijkt u maar eens naar het onderstaande rijtje (al deze werkwoorden komen voor in het Nieuwe Testament!):

ε + ἐ- > ἦ-, voorbeeld: ἐσθίω- ik eet, 3de p. mv. o.v.t. ἥσθιον

of: ε + ἐ- > εἰ-, voorbeeld: ἔχω- ik heb, 3de p. mv. o.v.t. εἶχον

ε + ὀ- > ὦ-, voorbeeld: ὀνειδίζω- ik smaad, 3de p. mv. o.v.t. ὠνειδίζον

Een ι of υ blijft staan. Het augment zorgt er alleen voor dat de ι of υ lang wordt.

Tot nu toe zag u allemaal niet-samengestelde werkwoorden. Er zijn echter ook samengestelde werkwoorden. Deze werkwoorden hebben een voorzetsel als voorvoegsel en ontleen aan dit

voorzetsel extra betekenis. Wij nemen als voorbeeld het werkwoord φέρω. Dit werkwoord betekent 'ik draag, ik breng'. Er is ook een werkwoord εἰσφέρω. Zoals u in de voorbeelden onder 8.2 zag, betekent het voorzetsel εἰς 'naar (binnen)'. Het werkwoord εἰσφέρω betekent dan ook 'ik draag/ breng naar binnen'. Wanneer wij nu van zo'n samengesteld werkwoord de o.v.t. gaan vormen, komt het augment tussen het voorvoegsel en de stam. Dit gaat zo: εἰσφέρω: stam εἰσ-φερ- > εἰσ-ε-φερ-ον > εἰσέφερον (N.B. deze vorm komt in het Nieuwe Testament niet voor).

Wanneer een voorzetsel eindigt op een klinker, trekt het augment samen met de slotklinker. Als voorbeeld nemen wij het werkwoord ἀποφέρω. Het voorzetsel ἀπο betekent 'vanaf' (geeft scheiding aan). Het werkwoord ἀποφέρω betekent dus 'ik breng weg'.

De o.v.t. wordt als volgt gevormd:

ἀποφέρω: stam ἀποφερ- > ἀπο-ε-φερ-ον > ἀπ-ε-φερ-ον > ἀπέφερον (N.B. deze vorm komt in het Nieuwe Testament niet voor). Onthoudt u deze regels goed. Het is belangrijk dat u vormen goed kunt herkennen.

8.5 Persoonlijke voornaamwoorden: de verbuiging van ἐγώ en σύ

Leer de volgende rijtjes.

1ste nv.	ἐγώ	σύ
2de nv.	(ἐ)μοῦ	σοῦ
3de nv.	(ἐ)μοί	σοί
4de nv.	(ἐ)μέ	σέ

Let op: Een ἐ- tussen haakjes betekent dat de ἐ- soms wel en soms niet geschreven wordt. Wanneer de vormen zonder ἐ- voorkomen, hebben ze geen accent. De vormen van σύ kunnen ook zonder accent voorkomen.

8.6 Wederkerende voornaamwoorden: de verbuiging van ἐμαυτου- (van) mijzelf, σ(ε)αυτου- (van) jouzelf, ἐαυτου- (van) zichzelf

Wij geven u de verbuiging van wederkerende voornaamwoorden. Van deze voornaamwoorden komt geen eerste naamval voor. Wij geven u mannelijk en vrouwelijk.

2de nv.	ἐμαυτοῦ / ἐμαυτῆς	σ(ε)αυτοῦ / σ(ε)αυτῆς	ἐαυτοῦ / ἐαυτῆς
3de nv.	ἐμαυτῶ / ἐμαυτῇ	σ(ε)αυτῶ / σ(ε)αυτῇ	ἐαυτῶ / ἐαυτῇ
4de nv.	ἐμαυτὸν / ἐμαυτήν	σ(ε)αυτὸν / σ(ε)αυτήν	ἐαυτὸν / ἐαυτήν

8.7 Huiswerk

a) Geef de vormen van de o.v.t. van ζωννύω.

b) Geef de vormen van de o.v.t. van ἀποφέρω.

c) Vertaal onderstaande zinnen.

- ἦσθιον, ἔπινον, ἠγόραζον... (3de p. mv.)
- ἔλεγεν γὰρ ὁ Ἰωάννης...
- καὶ ἠδέως αὐτοῦ ἤκουεν.
- οἱ δὲ ὄχλοι ἔλεγον· οὗτος ἐστὶν ὁ προφήτης Ἰησοῦς
- ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον.

6. ...ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί.
 7. καὶ οἱ λησταί ... ὠνειδίζον αὐτόν.
 8. ὡσαύτως δὲ καὶ πάντες ἔλεγον.
 9. οὐκ εἶχες ἐξουσίαν
 10. καὶ ἀπ' ἑμαυτοῦ ποιῶ οὐδέν

πίνω- ik drink, ἀγοράζω- ik koop, ἡδέως- (bijwoord) graag, ὄχλοι- 1ste nv. mv. v. ὄχλος (mnl.)- schare, οὗτος- deze, προφήτης (mnl.)- profeet, ὡς- als (ἔχω αὐτόν ὡς- ik houd hem voor een...), πιστεύω- (+ 3de nv.) ik geloof in, λησταί- 1ste nv. mv. v. ληστής (mnl.)- rover, ὡσαύτως- evenzo, op dezelfde manier, ἐξουσίαν- 4de nv. ev. v. ἐξουσία (vrl.)- macht, ποιέω- ik doe (De vorm in zin 10 is een zogenaamde samengetrokken vorm. U ziet ook dat er een ander accent staat. Wij bespreken deze werkwoorden die samentrekken pas veel later.)

8.8 Nieuwe woorden

μνημονεύω	- ik herinner me
ὅτι	- (voegwoord) dat
ἔτι	- nog
ᾧν	- zijnde (1ste nv. ev. mnl. dlw. o.t.t. v. εἰμι- ik ben)
πρός	- (+ 4de nv.) tot, bij
ταῦτα	- deze dingen (1ste en 4de nv. mv.)
ἀμήν	- voorwaar, amen (< Hebreeuws: het is zeker)
νέος, νεώτερος	- (bijvoeglijk naamwoord) nieuw, (vergelijkende trap) nieuwer
ζωννύω	- ik gord (aan)
πλέω	- ik vaar
εἰς	- (+ 4de nv.) naar (binnen)
Συρία (vrl.)	- Syrië
ἔχω	- ik heb
πίστις (vrl.)	- geloof
κόκκος (mnl.)	- zaadje
σίναπι (onz.)	- mosterd
ἂν	- (+ een werkwoordsvorm) zou
Φαρισαῖος (mnl.)	- Farizeeër
μαθητής (mnl.)	- leerling, discipel
ὠνειδίζω	- ik smaad
φέρω	- ik draag, ik breng
εἰσφέρω	- ik breng naar binnen
ἀποφέρω	- ik breng weg
ἑμαυτοῦ	- (van) mijzelf
σ(ε)αυτοῦ	- (van) jouzelf
ἑαυτοῦ	- (van) zichzelf
πίνω	- ik drink
ἀγοράζω	- ik koop
ἡδέως	- (bijwoord) graag
ὄχλος (mnl.)	- schare

οὗτος	- deze
προφήτης (mnl.)	- profeet
ὡς	- als
ἔχω αὐτὸν ὡς	- ik houd hem voor een...
πιστεύω	- (+ 3de nv.) ik geloof in
ληστής (mnl.)	- rover
ὡσαύτως	- evenzo, op dezelfde manier
ἐξουσία (vrl.)	- macht
ποιέω	- ik doe

8.9 De achtergrond van het Nieuwe Testament: Religie binnen het Jodendom I

In de lessen 8- 13 willen wij stilstaan bij religie en filosofie in de wereld van het Nieuwe Testament. Wij bekijken in les 8- 10 religieuze stromingen binnen het Jodendom, in les 11 de Griekse godsdienst, in les 12 de Romeinse godsdienst en in les 13 de filosofie.

In deze les willen wij beginnen met een bespreking van de facetten van de Joodse godsdienst die in het Nieuwe Testament aandacht krijgen. In de vorige lessen over bestuur bleek dat de Romeinen lange tijd over het Joodse land hebben geheerst. Onder hun bestuur was er echter wel degelijk zekere invloed voor Joodse leiders. Een belangrijk bestuurlijk orgaan was het sanhedrin (τὸ συνέδριον). Deze raad bestond uit zeventig leden. De hogepriester (ὁ ἀρχιερέυς) had de leiding. Hij vertegenwoordigde het volk tegenover de Romeinse leider ter plekke en had het toezicht op religieuze plechtigheden e.d. in Jeruzalem. Bekende hogepriesters uit het Nieuwe Testament zijn Hannas (Ἰαννάς: Luc. 3: 2, Hand. 4: 6), Kaiaphas (Καϊάφας: Matth. 26: 57, Joh. 18: 13) en Ananias (Ἀνανίας: Hand. 23: 2, 24: 1).

De raad bestond voornamelijk uit leden van invloedrijke priestergeslachten. Deze raad wordt in het Nieuwe Testament veelvuldig genoemd. Wij geven u slechts een paar plaatsen: Matth. 5: 22 (de raad als gerechtshof), Matth. 26: 59, Luc. 22: 66 (Jezus voor de raad), Hand. 4: 15 (Petrus en Johannes voor de raad), Hand. 5: 21 (overleg in de raad), Hand. 5: 27, 34, 41 (de apostelen voor de raad).

Het woord συνέδριον komt in het Nieuwe Testament twee keer voor in het meervoud (συνέδρια: Matth. 10: 17 en Marc. 13: 9). Op die plaatsen wordt het meervoud meestal vertaald met 'raadsvergaderingen'.

NOTITIES: